

ZDZISŁAW SZUNKE, ZYGMUNT ROZWAŁKA

Stan i kierunki zagospodarowania lasów na obszarze Lubelskiego Okręgu Węglowego

Состояние и направления ведения лесного хозяйства
на территории Люблинского Угольного Бассейна

Status and directions of forest management in the area of the Lublin
Coal Basin

I. WARUNKI PRZYRODNICZE GOSPODARKI LEŚNEJ

1. Położenie

Aglomeracja Lubelskiego Zagłębia Węglowego (ALZW) zajmuje teren położony na styku 2 krain przyrodniczo-leśnych: IV — Mazowiecko-Podlaskiej i VI — Wyżyn Środkowo-Polskich. W krainie IV zajmuje ona części dzielnic: Wysoczyzny Siedlecko-Łukowskiej i Wyżyny Wschodnio-Lubelskiej, a w krainie VI Pn-W skraj dzielnicy Wyżyny Zachodnio-Lubelskiej. Administracyjnie teren ten należy do nadleśnictw: Lubartów, Radzyń, Parczew, Włodawa, Solibór, Chełm oraz częściowo Świdnik, Krasnystaw i Strzelce.

Pod względem fizjograficznym teren ALZW jest silnie zróżnicowany. Od północy obejmuje on nizinny region Polesia Lubelskiego, zaś od południa Wyżynę Lubelską. Decyduje to o dużej zmienności w ilościowym występowaniu i rozmieszczeniu typów siedliskowych lasu oraz o zróżnicowaniu warunków produkcji leśnej na tym obszarze.

2. Warunki glebowe, klimatyczne oraz udział i rozmieszczenie typów siedliskowych lasu

Gleby leśne w nizinym (165—170 m n.p.m.), hipsometrycznie wyrównanym i wilgotnym regionie Polesia Lubelskiego wykształciły się z osadów holocenu i plejstocenu, tj. głównie z piasków luźnych lub słabo gliniastych, rzadziej z glin zwałowych i utworów pyłowych zalegających na głębiej położonym płaskim podłożu kredowym.

Na Wyżynie Lubelskiej wzniesionej do 290 m n.p.m. na pofałdowanej płycie kredowej, przykrytej cieńszą warstwą osadów dyluwialnych, wykształciły się głównie gleby z utworów lessowatych.

W regionie Pagórów Chełmskich przeważają rędziny właściwe i brunatne z utworów kredowych oraz gleby brunatne wytworzone z glin

nawapniowych, zaś w regionie Grzędy Horodelskiej — gleby brunatne właściwe wytworzone z lessów i czarnoziemiu.

Mała ilość opadów atmosferycznych (ok. 550 mm rocznie) i mała zasobność wodna terenu oraz znaczne amplitudy roczne temperatur i wpływy suchych wiatrów z Podola powodują, że wschodni skraj Wyżyny Lubelskiej należy do najuboższych w wodę w całym kraju i odznacza się cechami kontynentalizmu. Warunki atmosferyczne ograniczają w ALZW zasięgi naturalnego występowania kilku gatunków drzew leśnych; obszar ten pozbawiony jest jodły i buka częściowo świerka, lipy i jaworu.

W regionie Polesia Lubelskiego siedliska borowe i olsu stanowią razem ok. 78%, zaś siedliska lasu mieszanego i bogatsze 22%, w regionie Wyżyny Lubelskiej siedliska borowe i olsu stanowią tylko ok. 17%, zaś lasowe ok. 83%.

II. STAN ZASOBÓW LEŚNYCH NA OBSZARZE ALZW

Warunki środowiska przyrodniczego oraz istniejąca baza produkcyjna gospodarstwa leśnego rozpatrywane będą oddzielnymi obszarami, określonymi strefami wpływów planowanych tu elektrociepłowni (w ujęciu wariantowym) i pól roboczych górnictwa węglowego.

Elektrociepłownie

Wariant Kock. W zasięgu emisji z tej elektrociepłowni znajdzie się obszar ok. 4700 km², w tym ok. 96,2 tys. ha lasów wchodzących w skład nadleśnictw: Lubartów, Łuków, Radzyń, Międzyrzec, Włodawa i Parczew. Lesistość terenu wynosi 20,5%. Lasy państwowe zajmują 49,6 tys. ha i lasy prywatne — 46,6 tys. ha. Z tego lasy państwowe na pow. ok. 4200 ha spełniają głównie funkcje ochronne (krajobrazowe, zieleni wysokiej, masowego wypoczynku, glebochronne). W strefie wpływów elektrociepłowni Kock znajdują się także 4 rezerwaty przyrody położone na terenach leśnych.

Układ przestrzenny lasów w strefie wpływów tej elektrociepłowni jest dość równomierny. W składzie gatunkowym sosna i modrzew zajmują razem ok. 73% pow., dąb, jesion i wiąz ok. 15% pow., brzoza ok. 7%, olsza ok. 3%, inne ok. 2%. Pod względem wieku zdecydowanie przeważają drzewostany młode I—III kl. w., które zajmują razem 76% pow.

Pod względem potencjału produkcyjnego lasy te odznaczają się średnimi warunkami produkcji, z przewagą siedlisk borów mieszanych i borów świeżych (łącznie 64%), siedliska lasowe zajmują ok. 29%, siedliska najslabsze Bs, Bb i Ol zajmują łącznie ok. 7% i koncentrują się z dala od źródeł emisji głównie w rejonie Kanału Wieprz-Krzna.

Wariant Trawniki. W zasięgu wpływów gazów i pyłów z elektrociepłowni Trawniki znajdzie się obszar ok. 4300 km², w tym ok. 85,0 tys. ha lasów wchodzących w skład nadleśnictw: Świdnik, Krasnystaw, Chełm, Parczew, Włodawa i Sobibor. Lasy państwowe zajmują 55,8 tys. ha,

a prywatne 29,9 tys. ha. Lesistość tej strefy wynosi ok. 20%. Wśród lasów państwowych ok. 6,4 tys. ha zajmują lasy ochronne. W strefie emisji elektrociepłowni znajdzie się 9 rezerwatów przyrody.

Warunki przyrodnicze produkcji leśnej w strefie wpływów elektrociepłowni Trawniki są bardziej zróżnicowane niż dla lokalizacji Kock. Strefa ujemnych wpływów tej elektrociepłowni rozkłada się w ok. 70% na teren Wyżyny Lubelskiej i w ok. 30% na teren Polesia Lubelskiego. W związku z tym przeważają tu siedliska leśne o wysokich możliwościach produkcyjnych: LM, Lśw, Lw i OlJ zajmują łącznie 44%, BMśw i BMw ok. 22%, a słabsze siedliska borowe i Ol ok. 34%. Rozmieszczenie lasów jest nierównomierne. Region Polesia odznacza się dużą lesistością z przewagą drzewostanów sosnowych, a Wyżyna Lubelska małą lesistością z przewagą drzewostanów wielogatunkowych. Przeważają tu drzewostany I—III kl. w., które zajmują łącznie ok. 77% pow. leśnej.

Wariant Świerże. Wpływy emisji z elektrociepłowni Świerże przewiduje się na obszarze ok. 2300 km², na którym powierzchnię ok. 56,7 tys. ha zajmują lasy wchodzące w skład nadleśnictw: Chełm, Sobibór, Włodawa i Strzelce. Lesistość tej strefy jest najwyższa i wynosi ok. 25%. Na lasy państwowe przypada 45,6 tys. ha i na niepaństwowe 11,1 tys. ha. Wśród lasów państwowych wydzielono 4752 ha lasów ochronnych. W zasięgu pyłów i gazów z tej elektrociepłowni znajdują się 4 rezerваты przyrody.

Warunki przyrodnicze dla produkcji leśnej są tu mniej korzystne niż w poprzednich wariantach. Występujące tu bowiem lasy odznaczają się przewagą siedlisk borowych z drzewostanami sosnowymi i olsów (łącznie ok. 61%), w tym: na pow. ok. 7,0 tys. ha znajdują się siedliska o niekorzystnych stosunkach wodnych tj. Bs, Bw, Bb i Ol. Ponadto w nadleśnictwie Sobibór i Włodawa na pow. ok. 10 tys. ha znajdują się drzewostany sosnowe zagrożone przez hubę korzeni, o zmniejszonej naturalnej odporności na szkody przemysłowe.

W wypadku lokalizacji elektrowni w Świerżach drzewostany te znajdują się w bliskim sąsiedztwie emitorów w strefie silnych uszkodzeń. Wyjątkowo niekorzystne dla lasów Sobiborsko-Włodawskich byłoby przyjęcie lokalizacji elektrociepłowni w Trawnikach i Świerżach. Wystąpiłoby tu bowiem nakładanie się wpływów z 2 źródeł emisji na tereny o największej lesistości i na drzewostany najbardziej wrażliwe na szkody przemysłowe, co w krótkim czasie przesądziłoby o ich zagładzie. Ze względu na słabe siedliska możliwości przebudowy tych drzewostanów byłyby bardzo ograniczone.

Stan lasów w centralnej części ALZW. Obszar trzech okręgów górniczych przedstawiony na mapie (ryc.) jest mało lesisty (9,4%). Ogólna powierzchnia lasów wynosi 9,1 tys. ha, w tym lasów państwowych 6,0 tys. ha, z czego 696 ha zajmują lasy ochronne o charakterze krajobrazowym i 85 ha lasy rezerwatowe. Lasy niepaństwowe zajmują około 3100 ha. Połowa drzewostanów występuje na siedliskach lasowych (LM, Lśw, Lw i OlJ). Siedliska borowe koncentrują się w południowym okręgu węglowym, w tym siedliska ubogie o niekorzystnych stosunkach wodnych stanowią razem ok. 30% wszystkich siedlisk borowych. W składzie gatunkowym lasów sosna zajmuje 61%, dąb 17%, brzoza 9%, Ol 7%, inne 4%. Pod względem wieku 81% pow. przypada na drzewostany I—III klasy wieku.

III. SPODZIEWANE ZAGROŻENIE DRZEWOSTANÓW NA OBSZARZE ALZW

Według dotychczasowych rozeznań na terenie ALZW projektowana jest lokalizacja przemysłu energetycznego (2—3 elektrociepłownie w okolicach Chełma, Trawniki i Kocka) o łącznej mocy ok. 10 tys. MW, oraz przemysłu węglowego (6 kopalń o zdolności wydobywczej 24 mln ton rocznie). Ponad 80% pozyskanego węgla zużywać się będzie do produkcji energii w miejscowych elektrowniach.

W perspektywie do roku 1990 nie przewiduje się budowy innych gałęzi przemysłu jak np. hutniczego lub chemicznego i dlatego w niniejszych rozważaniach je pominięto.

1. Spodziewane szkody spowodowane działalnością przemysłu energetycznego

Przybliżone granice obszarów, które znajdują się pod szkodliwym wpływem pyłów i gazów, określone na podstawie badań nad przewidywanym zasięgiem oddziaływania elektrociepłowni na środowisko przeprowadzonych przez Instytut Inżynierii Środowiska Politechniki Warszawskiej, przedstawiono na mapie (ryc. 1). Przemysł energetyczny jest wyjątkowo uciążliwy dla środowiska przyrodniczego. Nastęstwem zmian zachodzących w środowisku leśnym jest zależnie od stopnia koncentracji zanieczyszczeń w atmosferze i glebie, przerwanie lub co najmniej znaczne (ilościowe i jakościowe) ograniczenie produkcji masy drzewnej, przy równoczesnym obniżeniu lub nawet przekreśleniu niektórych ochronnych funkcji lasu (zmniejszenie retencji wodnej i oddziaływania na klimat, ograniczenie walorów rekreacyjnych i krajobrazowych itp.).

Nowoczesna elektrownia teoretycznie daje ok. 12% odpadów spalanego surowca, ale w praktyce, na skutek niedokładnego spalania, procent ten bywa znacznie wyższy. Na odpady składają się popioły powstałe w wyniku spalania węgla oraz bardziej od nich groźne — pyły i gazy uchodzące z elektrofiltrów, a szczególnie zawarta w nich siarka. Przybliżone obliczenia wskazują, że jedna elektrociepłownia będzie emitować rocznie ok. 180 tys. ton czystej siarki. Ujemny wpływ pyłów i gazów z zawartością siarki na rośliny polega głównie na działaniu parzącym (liście, pączki) oraz mechanicznym zatykaniu szparek oddechowych aparatu asymilacyjnego, co zmniejsza jego powierzchnię czynną i obniża natężenie procesu asymilacji. Ponadto siarka oddziałuje ujemnie na glebę powodując jej zakwaszenie. Ponieważ gleby na obszarze ALZW są już obecnie kwaśne, proces zakwaszenia powodować będzie degradację gleb.

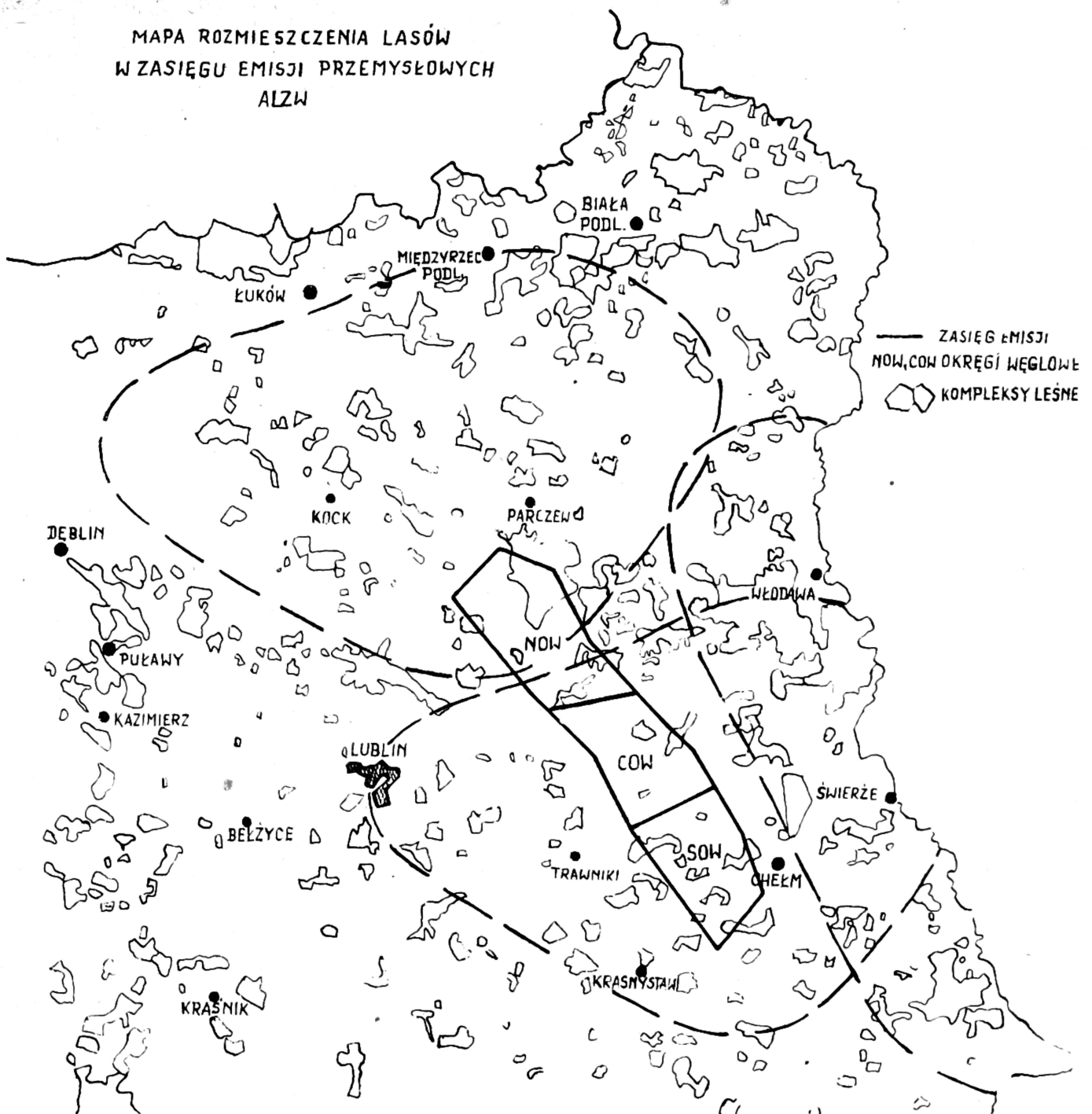
2. Spodziewane szkody spowodowane działalnością przemysłu węglowego

Skutki ujemnego oddziaływania górnictwa na lasy występować będą w formie bezpośredniej, jako zmniejszenie powierzchni leśnej wskutek przejmowania na potrzeby kopalń (obiekty i urządzenia górnicze, hałdy i zwałowiska) oraz pośredniej, jako osuszenie bądź też nadmierne nawodnienie terenów leśnych przyległych do obiektów górniczych.

Przewiduje się, że szkodami górniczymi dotknięta zostanie głównie centralna część ALZW o pow. ok. 97 tys. ha.

Według posiadanego rozeznania obiekty i urządzenia górnicze lokalizowane będą na ogół poza obszarem lasów państwowych. W nielicznych

MAPA ROZMIESZCZENIA LASÓW
W ZASIĘGU EMISJI PRZEMYSŁOWYCH
ALZW

tylko wypadkach przewidziane jest wylesienie terenów niepaństwowych dla potrzeb budownictwa przemysłowego.

Skutki pośrednie powodujące głównie zakłócenia stosunków wodnych i ruchy górotworu pociągną za sobą powstanie zapadlisk, jezior i stawów bezodpływowych, zanik wody w obszarach eksploatacji górniczej oraz obniżenie wartości produkcyjnej obszarów leśnych. Przyszłe zapadliska, hałdy i wyrobiska stanowiąc będą złożony problem zarówno pod względem ekonomicznym, jak i technicznym oraz wpływać na estetykę regionu. Zagospodarowanie tych nieużytków odbywać się będzie nie tylko przez zalesienie (zadrzewienie) poprzedzone rekultywacją lub tworzenie zbiorników wodnych, ale również przez lokowanie materiałów zwałowanych w zapadliskach i wyrobiskach górniczych. Przyjęta metoda eksploatacji „na zawał” nie wymaga uruchamiania kopalni piasku podsadzkowego.

Skutki ujemnego wpływu przemysłu energetycznego i węglowego na lasy można by w streszczeniu ująć następująco: spadek bonitacji siedliska i przyrostu masy drzewnej, pogorszenie jakości hodowlanej i stanu

sanitarnego lasu, uszczuplenie powierzchni leśnej przez zajęcie pod obiekty i urządzenia przemysłowe oraz powstanie nieużytków, a ponadto zmniejszenie wartości pozagospodarczych lasu.

IV. PRÓBA USTALENIA KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA LASU NA OBSZARZE ALZW

Przewidywany gwałtowny rozwój społeczno-gospodarczy ALZW i całej Lubelszczyzny pociągnie za sobą wzrost zapotrzebowania na gospodarcze i pozagospodarcze funkcje lasu. Stawia to przed gospodarką leśną wysokie zadania produkcyjne a równocześnie nakłada obowiązek przewartościowania głównych funkcji lasu z produkcyjnych na ochronne i społeczne na bardzo dużych obszarach.

Nie ulega wątpliwości, że powierzchnia lasów ochronnych na obszarze ALZW będzie wzrastać, a ich szczegółowe funkcje ochronne oraz wielkości określone będą w miarę powstawania potrzeb. Obecnie powierzchnia lasów grupy pierwszej na terenie ALZW wynosi 15 922 ha. Docelowo (do r. 1990) przewiduje się jej wzrost do ok. 50 tys. ha. Będzie to stanowić 21% lasów znajdujących się na omawianym obszarze. Obszary ALZW, a szczególnie występujące na nich Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie uważane są już dziś jako tereny turystyczno-wypoczynkowe o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych.

W miarę rozwoju przemysłu i wzrostu zaludnienia tych terenów, wzrastać będzie zapotrzebowanie społeczeństwa na wypoczynek świąteczny i codzienny. Przewiduje się, że w 1980 r. w woj. lubelskim będzie korzystać z wypoczynku świątecznego jednorazowo ok. 250 tys. osób, z czego ponad 50% na obszarze ALZW. Wynika stąd poważne zadanie udostępnienia oraz przygotowania organizacyjnego i technicznego określonych obszarów leśnych do założonych celów.

Przestrzegana przy tym musi być zasada, że penetracja lasów przez człowieka nie powinna powodować ujemnych skutków dla substancji leśnej i gospodarczych funkcji lasu. Tworząc dalekosiężną koncepcję zagospodarowania przestrzennego ALZW należy óderwać się od dzisiejszych kryteriów opłacalności ekonomicznej i przestawić na operowanie pojęciem „opłacalności społecznej”. Takie dobra jak: czyste powietrze, woda i lasy muszą wysunąć się na plan pierwszy, jako najbardziej potrzebne człowiekowi i im należy podporządkować środki ekonomiczne i kryteria opłacalności. W tym celu niezbędne będzie opracowanie kompleksowego programu ochrony środowiska przyrodniczego na terenie ALZW. W programie tym powinny być uwzględnione 2 kierunki:

1) koncentracja działalności gospodarczej w aglomeracjach miejskich i ośrodkach regionalnych w celu ochrony przed żywiołowym rozprzestrzenianiem się procesów uprzemysłowienia i urbanizacji na obszary predysponowane do pełnienia innych funkcji (leśnych, turystycznych, rolniczych),

2) kompleksowa działalność inwestycyjna w dziedzinie ochrony środowiska przyrodniczego na obszarach koncentracji działalności gospodarczej, podwyższająca naturalną jego odporność i niwelująca zaistniałe zakłócenia.

Funkcje rekreacyjne i ochronne spełniać będą przede wszystkim lasy w obrębach: sobiborskim, włodawskim, parczewskim, sosnowickim, lubartowskim, milejowskim, Stańkowa i Pobołowic.

Sposoby zagospodarowania lasów ochronnych powinny zapewnić możliwość spełnienia ich głównych funkcji. Rolę zielonych filtrów powietrza najlepiej spełniają wysokie drzewostany wielogatunkowe o zróżnicowanej strukturze piętrowej z dobrze rozwiniętymi warstwami podszytu i runa. Podobne wymagania stawiane są lasom przeznaczonym do masowego wypoczynku ludności, pod warunkiem dalszego ich przystosowania do tych celów, nie wyłączając z intensywnej produkcji drewna.

Wiek rębności. Ważnym elementem sposobu zagospodarowania lasu jest przyjęty wiek rębności. Wzrost roli ochronnej lasów nasuwa potrzebę podwyższenia dla wszystkich lasów grupy I rębności o jedną klasę, z wyjątkiem niektórych gatunków szybko rosnących.

Rodzaje rębni. Obok wieku rębności ogromny wpływ na wysokość i strukturę drzewostanów oraz budowę całego lasu ma przyjęty rodzaj rębni. Stosowane dotychczas zręby zupełne i odnowienia sztuczne prowadzą do powstawania nowych drzewostanów jednowiekowych o jednopiętrowej strukturze. W celu wytworzenia pożądanej złożonej struktury piętrowej drzewostanów w lasach ochronnych konieczne jest generalne zaprzestanie zrębów zupełnych i przejście na rębnie złożone z wydłużonym okresem odnowienia lasu na kolejnych powierzchniach manipulacyjnych do kilkunastu lat. Ze względu na konieczność równoczesnej przebudowy struktury wiekowej i piętrowej oraz składu gatunkowego istniejących drzewostanów sosnowych na najbardziej odporne drzewostany liściaste i mieszane, za najodpowiedniejsze w tutejszych warunkach uważa się rębnie gniazdowe i częściowe. Zręby zupełne z konieczności będą stosowane nadal, ale tylko na słabych siedliskach borowych, na których wprowadzanie gatunków liściastych zmuszać będzie do stosowania specjalnych zabiegów agrotechnicznych, jak np. pełne orki, nawożenie organiczne i mineralne, wapnowanie itp.

Drzewostany najniższych bonitacji, na skrajnie ubogich siedliskach powinny być zupełnie wyłączone z użytkowania rębego, bez względu na osiągnięty wiek rębności, o ile ich zdrowotność i stan sanitarny będą na to pozwalać. Jest to uzasadnione nie tylko ze względu na przewagę ich funkcji ochronnych nad produkcyjnymi, ale także z uwagi na ogromny wzrost zadań odnowieniowych, pielęgnacyjnych i ochronnych związanych z przebudową drzewostanów na dużych obszarach i rysujący się ostro deficyt siły roboczej.

Sposoby odnowienia lasu. Podstawowym sposobem odnowienia i przebudowy lasu w warunkach przyrodniczolesnych ALZW musi pozostać nadal odnowienie sztuczne, zarówno na powierzchniach otwartych, jak i pod osłoną drzewostanów. Możliwości naturalnego odnowienia lasu są ograniczone ze względu na konieczność zmiany składu gatunkowego lasów, które znajdują się w zasięgu szkodliwych emisji przemysłowych. Najlepsze wyniki przebudowy powinno zapewnić wprowadzenie gatunków liściastych w formie zwartych kęp i grup pod okap istniejących drzewostanów, a następnie stopniowe ich odsłanianie cięciami częściowymi i gniazdowymi. Przy przebudowie drzewostanów powinny być stosowane gatunki drzew liściastych, które wykazują większą odporność na emisje przemysłowe, a mianowicie: Brz, Ol, Db, Os, Js, Kl, Wz, a z iglastych Md i So cz. Przebudowę przewiduje się rozpoczynać od drzewostanów najbardziej dojrzałych do wyrębu i źle produkujących. Drzewo-

stany średnich klas wieku o nieodpowiednim składzie gatunkowym powinny być również sukcesywnie przebudowywane drogą podsadzeń i prowadzenia cięć pielęgnacyjno-hodowlanych. W celu zwiększenia odporności drzewostanów na szkody przemysłowe konieczne będzie również stosowanie nawożenia mineralnego i wapnowanie gleb.

Trzeba jednak podkreślić, że wszystkie te przedsięwzięcia gospodarcze mieć będą jedynie charakter profilaktyczny. Mogą one wtedy zmniejszyć wielkość strat, nie będą jednak w stanie ich wykluczyć.

Zagospodarowanie ALZW wiązać się będzie z ogromnym wzrostem zatrudnienia. Już od 1990 r. przewidywane jest zatrudnienie w górnictwie, przemyśle, budownictwie, komunikacji i usługach ok. 50 tys. osób. Liczby te zostaną podwyższone ok. 2000 r., kiedy to uruchomione będą pozostałe okręgi węglowe. Ponadto przewidywana intensyfikacja produkcji rolnej wiązać się będzie ze wzrostem zatrudnienia w rolnictwie na tym terenie.

Destrukcyjny wpływ przemysłu na gospodarkę leśną i związany z tym wzrost zadań w zagospodarowaniu lasu wskazuje na konieczność zapewnienia w bilansie siły roboczej tych obszarów również zaspokojenia potrzeb gospodarki leśnej. Przy potęgującym się deficycie siły roboczej konieczne będzie mechanizowanie prac leśnych w stopniu maksymalnym. Leśnictwo lubelskie w zakresie doinwestowania i wyposażenia w sprzęt mechaniczny powinno znaleźć się na pozycji uprzywilejowanej. Można przewidywać, że w powstającej sytuacji zajdą daleko idące zmiany w zasadach zagospodarowania lasu oraz w organizacji i technologii prac leśnych.

WNIOSKI

1. Teren Aglomeracji Lubelskiego Zagłębia Węglowego ma duże walory przyrodniczo-gospodarcze, krajobrazowe, rekreacyjne, turystyczne i naukowo-dydaktyczne. W związku z tym konieczne jest:

— zapewnienie kompleksowych studiów i badań nad ogólną koncepcją zagospodarowania ALZW i przyjęcie kryteriów wartościowania terenów do celów rolniczych, leśnych, przemysłowych, wydobywczych, osadniczych, komunikacyjnych, rekreacyjnych, naukowych i in.,

— zastosowanie najnowocześniejszych rozwiązań technicznych i technologicznych w przemyśle i górnictwie pozwalających na daleko idące ograniczenie niekorzystnych wpływów na środowisko przyrodnicze oraz gospodarkę rolną i leśną.

2. Zgodnie z ogólną koncepcją zagospodarowania przestrzennego ALZW zachodzi konieczność opracowania szczegółowych programów gospodarczych uwzględniających wszystkie problemy ochrony środowiska przyrodniczego.

3. Ustalenie programu gospodarki leśnej powinno być poprzedzone opracowaniem regionalnych zasad zagospodarowania lasu. Zasady te powinny zapewniać możliwość zmian w podziale gospodarczym, wiekach rębności, składzie gatunkowym i strukturze drzewostanów, rodzajach rębni, sposobach odnowienia i pielęgnowania lasu oraz technice i technologii prac hodowlanych.